

13.

13.

13.

77

124

13 13

Juhhataja Piibli ramato sisse

mis

Cesti : ma rahvale kasuks

on kirjutanud

Johann Willem Luddi Lüdse.

2. Auflagen.

Tallinnas,
teistkorda trükitud Zwierseni ja Wemeri kirjadega 1789.

Vorrede

zur zwoten Auflage.

Da die erste Auflage dieses Büchleins bereits vergriffen, und dasselbe, meinen Wünschen gemäs, in vielen Bauer-Schulen als Lesebuch eingeführt worden ist, so liefere ich hiemit die zwote Auflage. Ich hätte gerne verschiedenes daran geändert und verbessert, aber ich fürchtete dadurch die ganze erste Auflage unbrauchbar zu machen. Es bleibe also dieses, wie es ist — eine bloße Lese-Uebung und historischer Leitfaden für Väter und Schulmeister. Die Anmerkungen meiner Freunde, denen ich hier öffentlich dafür danke, nütze ich vielleicht einmal, wenn ich ohne andern Zweck, zur Aufklärung in Religions-Begriffen schreibe.

Lahhentagge im Arensburgischen Kreise
den 1sten Hornungs 1789.

J. W. L. Luce.

Maenitsus.

Urmad söbbrad! Siin on teitel üks pisso-
fenne ramat. Seäl seest leiata teie need
asjad, mis Piibli ramato sees on üllespantud,
nenda kui nemmad teine teise järrele on sun-
dind. Sellesamma pissoke ramato seest ei leia
teie mitte ni paljo, kui Piibli ramatussest:
sest temma ei pea mitte Jummalä sanna ärra-
selletama, ehk teine Piibli ramat ollema,
waid ta peab teid agga Jummalä sanna pole
juhhatama, ja teitele õppetama, kuidas teie
peate Jummalä sanna luggema, ja omma
laste käest küsima, kas nemmad ka on sedda
meeles piddand, mis nemmad on luggend, ja
wimaks, et teie lapsed woiwad teite käest
küsida: kuidas olli se, keige asjadega, mis
ma siin paari sannadega leian? ja et teil siis
peab kangem nou ollema lastele paljo head
Jummalä sannade seest, waggadest innimes-
test räkima ja õppima, ja et teie ka peate se
labbu Jummalä sanna pole juhhatud sama, et
teie ka woite teite laste küsimis se peale fosta.

Riil ma tean, et wägga paljo teite seas on,
 kes ep olle mitte Jummal sanna näinud ehk
 luggend, monningad sepärrast, et nemmad
 ei tea mitte, mis head, tarwilissed, ja arm-
 sad asjad seal sees on ülespandud, monnin-
 gad waesusse pärrast, ehk et nendel ep olle
 rahha, ehk et nemmad ei jowa mitte selle eest
 wälja andma. Sepärrast ollen minna nüüd
 sedda ramato ni pissokeks teind, kui se woiks
 sündida, et temma ei pea paljo mitte maksma,
 et teie ommeteggi se läbbi woiksite maitsta,
 mis kennad juttud ja teggud Piibli ramato sees
 on üleskirjutud. Ugga mitte nende pärrast
 ollen minna üks päinis lastnud sedda ramato
 trükkida, waid ka nende eest, kennele jubba
 üks Piibli ramat on. Zooge siis moistusse ja
 tähhele pannemissega üks Piibli ramat läbbi,
 ja laske ommad lapsed minno ramat luggeda,
 pärrast sedda küssige laste käest nende küssi-
 mistega, mis ma ollen alla pannud, siis saa-
 te nähha, kas teie lapsed ka on tähhele panne-
 missega luggend ehk mitte, ja üttelge siis neile
 weel need juttud ja teggud, mis teie weel en-
 nam ollete leidand Piibli ramatussest, ja mae-
 nitsege lapsi, et nemmad ka peawad ellama kui
 need waggad kennest rägitakse, ehk näitke nen-
 dele, kuidas Jummal neid on nuhilend, kes
 temma käss sanna wasto teinud. Jummal
 andko nüüd, et teie teite lastega woiksite
 selle

selle pissõke ramato lãbbi Jummal ja meite õnnisteggia Jესusse Kristusse pole juhhatud saia: temma õnnistago omma ellawa sanna teite keikide sũddamette sees, ja andko et teie woite selle tee peãle kãia mis Piibli ramat teitele nãitab, ja mis taewa pole juhhatab.

Juhhataja

Piibli ramato sisse.

1) Jummal se keige wãggewam loia loi taewast ja maad ja keik mis seãl sees on 2) kue pãwaga 3) ei ùhhestki asjast. 4) kuen-
damal pãwal loi Jummal innimesi, 5) meest mulla tũkkist, 6) ja puhhus temma ninnase ellawat õhko, se olli innimesse hing: 7) Naest loi Jummal mehhe kũlje luust. Kui nũud Jummal keik olli lonud, 8) siis hingas seits-
mel pãwal, ja pũhhitses seitsmest pãwa hinga-

- 1) Kes on keik asjad lonud?
- 2) Mitme pãwaga on Jummal keik lonud?
- 3) Mis asjast on Jummal keik lonud?
- 4) Mis loi Jummal wimaiks?
- 5) Kust on Jummal esimesse innimesse ihsõ lo-
nud?
- 6) Kust temma hinge sai?
- 7) Kust Jummal naest loi?
- 8) Mis teggi Jummal seitsmel pãwal?

misse pāwaks ja Jummal tenistusseks. Agga 1) innimenne olli Jummal nāo jārrele lodud, 2) se on, temma olli ilma pattota ja ilma sūta, ta olli pūhha, õige ja õnnis.

3) Ja Jummal panni neid Edeni ehk Paradisi aedas. 4) Nemmad wallitsefid keit üle ellajatte, ja ollid õnsad Jummal armastusse sees, kes neile olli keit waimolikkud ja ihholikkud õnnistussed annud. 5) Agga kess Paradisi aedas olli üks pu, selle pu wiljast olli Jummal üttelnud: teie ei pea sest mitte sõma, 6) sest mil pāwal teie seest sõte peate teie surrema. 7) Sadanas, 8) kes ennemuiste üks Ingel olli, ja omma uhkusse lābbi olli Jummalast ärratagganenud ja furjaks waimuks saanud. Temma ep sowind selle essimeste innimestele sedda suurtt õnnistust mitte, waid 9) ta kuusas neid, 10) et nemmad ka piddid furjaks ja õnnetumaks ja temma sarnatseks sa-

- 1) Kelle sarnatseks on Jummal innimest lonud?
- 2) Mis se on?
- 3) Kus ellasid essimesed innimesed?
- 4) Mis kasso olli neile Paradisis?
- 5) Mis keelis Jummal neile?
- 6) Mis āhwardas Jummal neile?
- 7) Kes kaetse innimesi?
- 8) Kes olli Sadanas?
- 9) Mis ta teggi?
- 10) Mis ta sowis?

ma. 1) Ta wottis ussi não ennese peãle, ja pettis neid arra: 2) ätteldes: kui teie sest puust sõte, siis sate teie Jummal sarnatseks. 3) Ewa arwas, et us selle pu wilja sõmisse läbbi olleks targaks sanud, sepärrast uskus temma mis us rãgis, ja sõi sest wiljast mis Jummal olli keelnud, 4) ja andis ühtlase ka omma mehele ja temma sõi. Algga et nüüd inimesed ollid Jummal kãssu wasto teinud, ja kurrati sanna kuulnud, siis said nemmad ka, 5) kurrati sarnatseks, patto läbbi, ja se nuhtlus tulli nende peãle, mis Jummal olli ähwardanud. 6) Nemmad pidid Paradisi aiast wãlja minnema, paljo hädda kandma, ja wiimseks arra surrema. Algga Jummal heidis armo innimeste peãle, et nemmad ei pidand mitte iggawesse õnnetusse sees jãma, 7) ja tootas neile ühte lunastajat lãffitama, 8) kes pidid innimesi Jummalaga ärraleppima,

- 1) Kuida tulli kurrat nende jure?
- 2) Kuida pettis ta Ewat arra, ja mis tootas temma innimestele.
- 3) Kedda pettis kurrat esites?
- 4) Kedda pettis Ewa jãlle?
- 5) Kelle sarnatseks said innimesed patto läbbi?
- 6) Mis nuhtlus tulli pattuste innimeste peãle?
- 7) Mis tootas Jummal pattustele?
- 8) Mis pidid se lunastaja teggema?

ja iggawesssest nuhtlussest peästma. 1) Agga pat tuli Adama läbbi keifide innimeste peäle, sedda nāme jubba Adama essimesse poia Rai-
ni sees, seest 2) temma tappis omma wenda
Abelit ärra. 3) Adama kolmas poeg olli Set,
ja temma poeg Enos, ja temma poeg Kenan,
ja temma poeg Maalalel, ja temma poeg Je-
red, 4) ja temma poeg Enok, kes ep olle
mitte surnud, seest Jummal wottis tedda ma
peält ärra, et ta Jummal kartslik innimenne
olli. 5) Enoki poeg olli Metusala, kes 969
aasta wannaks jäi. Metusala poeg olli Le-
mek, ja temma poeg Noa. 6) Innimessest
ollid Jummalast ärratagganenud, ja teggid
kurja Jummal ees, 7) sepärrast taktis Jum-
mal neid ma peält ärrakautada. 8) Ta las-
kis nendele sedda fulutada ja andis neile 120
aastad aega, et nemmad piddid ommad pat-

- 1) Mis ollid Adama lapsed ommast wannemattest
pärind?
- 2) Mis teggi Adama poeg Rain?
- 3) Kes ollid Adama suguwõrsad?
- 4) Mis panneme Enokist tähhele?
- 5) Kui wannaks sai Metusala?
- 6) Kuida ellasi innimessest sel ajal?
- 7) Mis nou wottis siis Jummal?
- 8) Mitto aastad andis ta neile weele parranda-
miseks?

tud fahhetskema, ja meelt parrandama; 1) agga kui nemmad sest ei holiind, 2) siis tulli wee upputus, ja keif innimesse suggu surri wee sees ärra. 3) Agga se üks ainus Noa omma naese ja lastega olli armo leidnud Jummalaees, ta jäi ülle keige sugguste ellajattega, 4) mis ta olli omma suure laewa sisse wotnud, mis ta olli Jummalala kässo järrele üllesehhitand, 5) Se weeupputus tulli 1656 aastad selle ma- ilma lomisse parrast. 6) Kui innimesed ollid jälle paljo sanud, siis hakkasid ühhe torni ehhitama, kelle ots piddi liggi tae- wast ullatama; 7) agga Jummal pillas neid seält laiale keige se ma peäle, 8) ma kele murde ärraseggamisse läbbi. 9) Se keige surem hulk rahwas tenisid woõrad Jummalad, 10) ja kui ka teised ollid Jummalast ärra tagganud, siis jäi õige Jummalala tenistus üks päi-

- 1) Mis teggid innimesed?
- 2) Mis nuhtlus tulli siis nende peäle?
- 3) Kas innimesed keif ärrasurrid?
- 4) Kuidas jäid nemmad ellusse?
- 5) Millal tulli wee upputus?
- 6) Mis wotsid innimesed ette wee upputusse parrast?
- 7) Mis teggi Jummal sepärrast?
- 8) Mis läbbi?
- 9) Kuidas ellasid innimesed?
- 10) Kes tenis Jummalat?

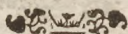
nis Erii sugguwõssa sees. 1) Agga parrast
sedda ootfid ka nemmad woõrad Jummalad
tenida. 2) Separrast kaskis Jummal Abra-
mile, et ta pididi omma maalt, omma suggu-
laste seltsist, ja omma isä koiast ärraminne-
ma. 3) Se sündis 2000 aastad enne Kris-
tusse sündimisse. 4) Ja Jummal teggi üht
seadust Abraamiga. 5) Jummal tootas tem-
male, et ta tahtis temmale wägga paljo suggu-
sata, ja temma sugguwõssast pididi se ma-
ilma lunastaja sündima ja se Kanaani ma tahtis ta
Abraami suggule anda. 6) Agga Abraam ja
temma suggu pidid ennast lastma ümberleika-
ma, ja Jummal kartusse sees ja Jummal
kaskis järrele ellama. 5) Abraam läks siis
Kaidea maalt wälja Kanaani male. 8) Tem-
ma wenna poeg Lot, 9) kes temma seltsis olli
käinud läks Sodoma linna. 10) Agga So-
doma ja Gomorra ma rahwas oli ni wägga

- 1) Kas nemm eif waggad jäid?
- 2) Mis kaskis Jummal Abrahamile?
- 3) Millal se sündis?
- 4) Mis teggi Jummal Abrahamiga?
- 5) Mis tootas Jummal?
- 6) Mis küsis Jummal Abrahami käest?
- 7) Mis teggi Abraham?
- 8) Kes läks temma seltsis?
- 9) Kuhu läks temma?
- 10) Kuidas Sodoma rahwas olli?

kurri

Kurri, et mitte kumme waggad nende seas ol-
 lid, 1) sepärrast löi Jummal liina ja keif rah-
 was mahha tullega taewast. 2) Agga lask
 inglid piddid enne sedda Lotti omma perrega
 wälga saatma. 3) Pärast sedda kiusas Jum-
 mal Abraami ja laskis, et ta piddi omma poe-
 ga Isaak wotma tapma ja ohwardama. 4)
 Abraam tahtis sedda tehha, 5) agga Jummal
 feelis jälle, 6) ja arwas Abraamile õigus-
 seks, et ta olli Jummalala sanna kuulnud. 7)
 Sel ajal ellas ka Melkisedek, 8) üks wagga
 Salemi kuningas, kes ka Jummalala preester
 olli. 9) Temma sündimissest ja surmast ei
 tea meie ühtegid, sepärrast ja muude asjade
 pärast hütakse tedda Kristusse tähheks. 10)
 Abraami poeg olli siis Isaak, 11) ja temma
 poeg Jakob, 12) kedda ka Iisraeliks hütakse

- 1) Mis nuhtlus tulli siis nende peäle?
- 2) Kas lot ka hukka läks?
- 3) Kuida kiusas Jummal Abraami?
- 4) Mis teggi Abraam?
- 5) Kas Jummal laskis Isaaki ärratappa?
- 6) Mis lasso olli Abraamile sest kiusatussest?
- 7) Kes ellas sel ajal?
- 8) Mis suggune ta olli?
- 9) Kuida hütakse sepärrast?
- 10) Mis Abraami poia nimmi olli?
- 11) Ja Isaaki poia nimmi?
- 12) Kuida hütakse tedda weel?

Temmast tulles Israeli ehk Juda rahwas. 1) Esaw, 2) Jakobi wend müüs omma esimese õigust Jakobile, 3) ning Jakob wottis parrast sedda ka Esawi õnnistust ommast isast ärra, 4) sepärrast wihhastas Esaw Jakobit, ja tahtis tedda ärratappa. 5) Jakob wottis siis kätte, ja pögenes ärra Labani jure. 6) Selle tee peäle näggi ta unnes: üks reddel seisis ma peäl ja temma ots putus taewasse, Jehowa seisis seäl peäl, ja Jummalasinglid olid seäl peäl üllesminnemas ja mahhatullemas. 7) Ennam kui kahekümnen aastad olli ta Labani jures, ja tulli parrast sedda suure rikkusse ja paljo lastega jälle koiu. 8) Selle tee peäle woitles temma Jummalaga, mis parrast tedda Israeliiks hüdeti. 9) Nenda tulli ta koiu ja Esaw andis temmale andeks. 10) Jakob armastas Josepi ennam kui keif ommad

1) Kes olli Jakobi wend?

2) Mis ta teggi?

3) Mis teggi Jakob temmale pahha?

4) Kuida wottis Esaw sedda wasto?

5) Kenne jure pögenes siis Jakob?

6) Mis näggi temma tee peäle?

7) Kui kaua olli ta Labani jures?

8) Mis sündis, kui ta tagga tulli?

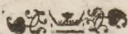
9) Kuidas wottis Esaw tedda wasto?

10) Redda armastas Jakob ommadest poiattest keige ennamiste?

poiad,

poiad, 1) sepärrast wiiksid temma wennad
 tedda, ja müsid tedda ärra Egiptusse male,
 2) Seäl panti tedda wangi, agga et Jummal
 temmaga olli, siis saita jälle lahti, ja Egiptus-
 se ma Wallitsejaks. 3) Kui nüüd üks suur
 nalg tuli, siis wottis temma omma issa ja wenn-
 nad nende perega ennese jure, ja nemmad said
 sureks rahwaks. 4) Kui Josep olli ärra jur-
 nud, siis kartsid Egiptusse rahwas neid, ja
 Egiptusse kuningas Warao teggi neile paljo
 waewa, et nemmad pidid hutta sama. 5)
 Agga Israeli lapsed pallusid abbi Jummal
 läest, ja Jummal läkitas Mooset, 6) et ta
 pidid neid Egiptusse maalt wälja wima. 7)
 Kuningas Warao tahtnud neid mitte las-
 ta, agga Jummal sundis tedda kümme nuht-
 lusse läbbi. 8) Enne kui Israeli lapsed wäl-
 ja läksid seadis Jummal pasa-talle tappa ja

- 1) Mis teggid sepärrast temma wennad?
- 2) Mis sundis temmale?
- 3) Mis teggi temma omma issale ja wennattel?
- 4) Mis teggi Egiptusse kuningas Israeli rahwa-
le?
- 5) Redda läkitas Jummal?
- 6) Mikspärrast läkitas ta tedda?
- 7) Kuida laskis Egiptusse kuningas Israeli,
rahwas wälja minna?
- 8) Mis seadis Jummal sel ajal?

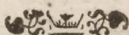

süa, 1) nende ärra peästmisse mällestusseks.
 2) Se sündis 1300 aastad enne Kristusse
 tullemisse. 3) Kui nemmad merre jure tul-
 lid, siis andis ennast wessi lõhti ühhest ärra,
 ja nemmad käisid kesi merrest läbbi kuiwa peäl.
 Egiptusse rahwas aja sid neid tagga, agga
 wessi tulli jälle taggasi ja kattis keif Warao
 wägge, et neist jänud ülle ei ühte ainustki.
 4) Kui Israeli lapsed ollid wiiskümmeend pä-
 wad kõrbes käinud, siis andis Jummal neile
 need kümme käsud, 5) Mosekse läbbi, 6)
 Sinai mäe peäle, ja paljo muud kässo san-
 nad. Jummal seadis Jummalat tenistust ja
 ohwrid, Jeesusse Kristusse ennetähendamis-
 seks, 7) ja panni Aaroni Mosekse wenna ülle-
 maks preestriks. Keige se tee peäle kõrbes
 näitis Jummal neile teed pilwe samma läbbi
 8) Ta toidis neid lihaga ja laskis igga pä

- 1) Miks se?
- 2) Millal se sündis?
- 3) Mis suur immeteggo teggi Jummal, kui Israe-
li rahwas merre jure tulli?
- 4) Millal andis Jummal Israeli rahwale need
kümme käsud?
- 5) Kenne läbbi?
- 6) Kus?
- 7) Kudda panni Jummal üllemaks preestriks?
- 8) Kuida said Israeli rahwas omma toidust
kõrbes?

Manna taewast mahha tulla. 1) Agga om-
meti nurrisesid Juda rahwas sagedaste, sepär-
rast piddid nemmad nellikümmend aastad för-
bes ollema, agga mitte sedda Kanaani maad
naggema, 2) kui agga Josua ja Kaleb. 3)
Sel ajal ellas ka se wagga Job. 4) Jummal
lastis temma ellajad ärra wotta, temma lap-
sed ärra surra, ta isse jäi haigeks, 5) agga
Job kannatas keif sedda kannatlikko süddame-
ga, 6) sepärrast andis Jummal temmale en-
nam, kui temmal enae olli, 7) Moses surri
förbes ärra, 8) ja Jummal mattis tedda isse
ärra. 9) Josua Mosesse sullane sai nüüd
jälle kohto moistiaks Mosesse assemel. 10)
Ta wiis Israeli lapsed Kanaani male, kau-
tas pagganad ärra, kes seäl sees ellasid, ning
jaggas Kanaani maad wälja. 11) Kui Josua

- 1) Kui kaua ollid Juda rahwas förbes?
- 2) Kes tulli nendest Kanaani maale?
- 3) Kes ellas sel ajal?
- 4) Mis sündis temmale?
- 5) Mis teggi siis Job?
- 6) Mis kasso olli temmal sest?
- 7) Kas Moses Kanaani male tulli?
- 8) Kes mattis tedda ärra?
- 9) Kes jäi nüüd jälle kohtomoistiaks?
- 10) Mis ta teggi?
- 11) Mis sündis, kui Josua olli ärra surnud?

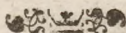

olli ärra surnud, siis tenis Juda rahwas woõ-
 raid Jummalaid, 1) sepärrast andis Jummal
 neid sagedasterisujatte kätte, 2) agga kui nem-
 mad jälle ümberpöörsid Jummal pole, om-
 mad pattud kahhetsefid ja meelt parrandasid,
 3) siis tõstis Jummal neile kohto moistiad,
 ja need peäfsid neid nende käest, kes neid ol-
 lid risunud. Misuggused kohtomoistiad ollid
 Gideon, Jehuta ja Simson ja muud. 4)
 Kohtomoistiatte ajal ellas ka se wagga leff-
 naene Rut, kedda Boas naeseks wottis. 5)
 Temma sugguwõssast on Dawid sündinud.
 6) Se keige wiimne kohto moistia olli se proh-
 wet Samuel. 7) Ta seadis prohweti kolid
 kautas woõrad Jummalad ärra, ja õppetäs
 õige Jummalat tenistust. 8) Agga kui Sa-
 muel wannaks jäi, siis tahtis Juda rahwas
 üht funningast saia, kui teised pagganad, 9)
 sepärrast pididi Samuel Jummalat kässe järre-

- 1) Mis nuhtlus tulli siis nende peäle?
- 2) Millal said nemmad jälle lahti?
- 3) Kuida teggi Jummal kedda?
- 4) Kes ellas sel ajal?
- 5) Mis spärrast panneme kedda tahhele?
- 6) Kes olli se wiimne kohto moistia?
- 7) Mis ta head teggi?
- 8) Mis spärrast olli temma se wiimne kohtomoistia?
- 9) Kes sai funningaks?

le Sauli kuningaks voidma. 1) Kuningas Saul kuusas omma wäimeest Dawid kumme aastad tagga, ja otsis tedda surmata, ja wiimseks teppis ta isse ennast mõõkaga ärra. 2) Sauli parrast sai Dawid kuningaks tõstetud, kes juba ammo olli Samuelist kuningaks voidetud. 3) Temma olli wagga, agga ta teggi ommeti mõnikord suured pattud, ja pididi sepärrast paljo willetsust ommast lastest näggema. 4) Selle Dawidile tootas Jummal, et Messias pididi temma sugguwõsast sündima. 5) Temma ajal surri se wanna Prohwet Samuel ärra, ja se prohwet Natan ja Gad ellasid ka Daweti ajal. 6) Temma parrast sai temma poeg Salomo kuningaks. 7) Se olli se feige rikkam, ja feige targam kuningas. 8) Ta ehhtas ühhe Templi üles Jerusalemmas, agga omma wannusse sees tagganes ta Jummalast ärra ja tenis Paalid, 9) sepärrast ahwardas Jummal temmale, et

- 1) Mis teggi kuningas Saul?
- 2) Redda tõsteti temma järrele kuningaks?
- 3) Kuidas temma olli?
- 4) Mis tootas Jummal temmale?
- 5) Mis Prohwet ellas Daweti ajal?
- 6) Kes tulli Daweti järrele?
- 7) Kuidas temma olli?
- 8) Mis ta teggi?
- 9) Mis ahwardas Jummal temmale?

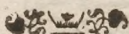
ta tahtis pole rigi temma poia fäest ärrawotta.

1) Sedda teggi Jummal ka, sest kui Salomo ärra surri, ja temma poeg Reabeam funningaks sai, 2) siis lahkusid kümme sugguarro teisest ärra, kedda Israeli funningrigiks hüdeti. Kaks sugguarro jäid Reabeami wallitsusse alla, kedda Juda funningrigiks hüdeti. 3) Jerobeam oli se essimenne Israeli funningas. 4) Ta panni kaks kuld-wassifast üles, 5) ja ütles rahwa wasto: se on sinno Jummal! et rahwas ei piddand mitte Jerusalemma minnema ohwrid ohwerdama. 6) Keif Israeli funningad tenisid woörad Jummalad, 7) sepärrast lakkitas Jummal prohwet Elias nende jure, 8) kes Paali tenistust teotas ja ärrakautas, sured tähhed ja immeteggud teggi, 9) ja wiimseks woeti kedda taewa tullesse wanfriga. 10) Nüüd lakkis

- 1) Kes sai Salomo pärrast funningaks?
- 2) Mis temma wallitsusse alla sündis?
- 3) Kes olli essimenne Israeli funningas?
- 4) Mis temma teggi?
- 5) Mikspärrast teggi temma kedda?
- 6) Kuidas ollid teised Israeli funningad?
- 7) Kedda lakkidas siis Jummal?
- 8) Mis teggi temma?
- 9) Kus ta jäi?
- 10) Kedda lakkitas nüüd Jummal?

tas Jummal Elisa prohwetiks, 1) kes ka su-
red tähhed ja immeteggud teggi, ja furnud ül-
lesárratas, agga Jsraeli funningod ei holind
sest ühtegid. 2) Nemmad ellasid möllemad
Jsraeli rigis sel ajal, kui Josawat Juda rigi
ülle wallitses. 3) Sepárrast lákkitas Jum-
mal Assiria funningast Salmaneser, kes wiim-
nest Jsraeli funningast Dsea, kúmme Jsrae-
li suggu- arroga wangi wiis Assiria male, 4)
ja panni pagganad Samaria linnade sisse el-
lama. 5) Ülle ültse on ühheksateistkümnen
Jsraeli funningad olnud. 6) Agga need
pagganad, kes Samaria linnas ellasid said
wägga kangeste laukoere lábbi tagga kiusanud,
7) sepárrast tenisid nemmad Jehowat, agga
woõrad Jummalad ka, ja ehhitasid ühhe tem-
pli Samarias. 8) Juda rahwas wiikas Sa-
maria mehhed, et nende Jummalat tenitus
ep olnud mitte puhhas. 9) Need kümnen

- 1) Mis ta teggi?
- 2) Millal ellasid möllemad?
- 3) Kuida nuhtles Jummal tedda?
- 4) Kes ellas nüüd Jsraeli funningrigis?
- 5) Mitto Jsraeli funningad ollid?
- 6) Mis Sammaria linna pagganattel sündis?
- 7) Mis nemmad siis teggid?
- 8) Mis sest tulli?
- 9) Kas need kümme suggu- arro on taggasi tulnud?

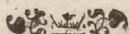
suggo arro ei olle ial mitte taggasi tulnud. 1) Nemmad said arrawinud 3283 aastad ma-ilma lomisse parrast. 2) Üks sadda ja wiisteistkümmen aastad parrast sedda tulli Pabeli kuningas Nebukadnetsar, ja wiis sedda kuningrigi Juda ka wangi, 3) Jojakini ajal. 4) Agga seitse kümme aasta parrast tullid Juda rahwas Pabelist jälle taggasi. 5) Sidkia olli keige wiimne Juda rigi kuningas, 6) agga temma panni Pabeli kuningas wasto, 7) separrast wottis Pabeli kuningas tedda finni, tappid temma poiad temma silma ees ärra, laskis temma silmad pimmedaks teha, tedda Pabeli wia, ja põlletas ärra Jeho-wa koia, kuningas koia ja keif Jerusalemma koiad. 8) Se sündis 3283 aastad ma-ilma lomisse parrast. 9) Ülleültse on Juda rigi kuningad kaks-kümmend olnud. 10) Nende

- 1) Millal said nemmad ärra winud?
- 2) Kas Juda kuningrigi rahwas on ka wangis olnud?
- 3) Mil ajal?
- 4) Mil ajal tullid nemmad jälle taggasi?
- 5) Kes olli se keige wiimne Juda rigi kuningas?
- 6) Mis ta teggi?
- 7) Mis siis Pabeli kuningas temmale teggi?
- 8) Millal se sündis?
- 9) Mitto on Juda rigi kuningad olnud?
- 10) Mitto waggad ollid seäl seas?

seas

seas ollid 4 waggad Absa, Josawat, Hiskias, ja Josia. Teised ollid ehk said kariafs. 1) Prohwet Jeremias olli sedda suurt õnnetust enne fulutanud, 2) ja iái Juda male, kui rahwas árrawidi. 3) Agga Prohwet Esefiel ja Daniel ollid rahwa jures Pabeli. Daniel sai suure au sisse Pabeli funninga jure, et Jummal tedda olli kaitstud laukoerte au fus. 4) Se prohwet fulutas prowheti wisil, et Kristus piddi 490 aasta párrast sündima. 5) Jeremias olli ka enne fulutanud et Juda rahwas piddi agga 70 aastad wangis ollema 6) sepárrast árratas Jummal Koresi Persia funninga waimo, et ta laskis Juda rahwas omma male taggasi tulla, ja Jerusalemma linna ja Jummalala tempel sai jälle üleseehitud, 7) Serubabeli, Neemia ja Esra wallitsusse alla. 8) Aman se feige surem Abaswerusse funninga nou andia, 9) tahtis Juda rahwa

- 1) Mis prohwet olli sedda nuhtlust ennefulutanud?
- 2) Kus ta ellas?
- 3) Mis prohwet ellas sel ajal weel?
- 4) Mis fulutas Daniel prowheti wisil?
- 5) Kes olli Juda rahwa árra peástmist enne fulutanud?
- 6) Kenne funninga alla tullidnad jälle taggasi?
- 7) Kes wallitses sel ajal Juda rahwa üle?
- 8) Kes olli Aman?
- 9) Mis ta tahtis?

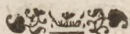
ülle üht suurt õnnetust wia, et neid tappakse
 hopis ärra; 1) agga Ester üks waene Juda
 laps sai funninga Brauaks, ja pallus funnin-
 gat nende eest, 2) ja Alman isse tappis ennast
 ärra. 3) Sel ajal ellas Prohwet Sakaria,
 4) ja rägis Jeesusse sisse tullemisest Jer äsa-
 lemma linnal, ja kolmekümnest hõbbe rahha
 tükist, mis Juda Iskariotile anti. 5) Ka
 se prohwet Aggai ellas sel ajal, ja Malafia.
 6) Kui Neemia olli ärrasurnud siis wallitsesid
 illemad prestrid Juda rahwa ülle, 7) ja
 nende wallitsusse alla teggid Egiptusse fun-
 ningas Tolomaus Lagi ja Siria funningas An-
 tiokus Juda rahwale palju hädda ja waewa.
 8) Agga wiimaks ärratas Jummal Matatia,
 ühhe prestri waimo ülles, et ta wasto panni,
 ta fiskus pagganatte Altarid mahha, ja söd-
 dus pagganatte wasto. 9) Temma poeg
 Maafabaus tulli temma järrele ja söddas Ju-

- 1) Kes pöris sedda sirt õnnetust Juda rahwa
peält ärra?
- 2) Mis olli Almani nuhtlus?
- 3) Mis prohwet ellas sel ajal?
- 4) Mis ta kulutas prohweti wiisil?
- 5) Mis prohwet ellas sel ajal weel?
- 6) Kes wallitses Neemia järrele Juda rahwa ülle?
- 7) Mis sündis nende wallitsusse alla?
- 8) Kes panni temma wasto?
- 9) Mis teggi temma poeg

da rahwa eest, ehhitas templi jälle üles, ja olli üks wagga mees, 1) mis temma järrele kajaad ep olnud, waid nemmad tõstsid ennast üllemaks preestritteks, ja wiimaks kuningateks, ja söddasid sagedaste wallitsusse parrast teine teise wasto ni kaua, 2) et wiimaks Jüda rahwas Roma rahwa wallitsusse alla tulli. 3) Se olli 60 aastad enne Kristusse sündimisse. 4) Roma rigi Kaiser panni siis Herodest kuningaks Jüda rahwa üle. 5) Temma ehhitas templi fennaste, agga wallitses hirmus.

6) Nüüd tulli se aeg et se ma-ilma lunnastaja pididi sündima, kuida prohwetid sedda ollid ennefulutanud. 7) Jesus Kristus meie keige kallim lunnastaja ja õnnisteggia sai siis neitsist Mariast Petlemas ilmale todud. 8) Se sündis nelli tuhhad aastad ma-ilma lommisse parrast. 9) Jummal iaskis Jesusse sündimist essiteks kariastele fulutada, kes seäl

- 1) Mis temma järrele kajaad teggid?
- 2) Mis sest tulli?
- 3) Millal se olli?
- 4) Kes nüüd kuningaks sai?
- 5) Mis ta teggi?
- 6) Mis aeg nüüd tulli?
- 7) Kus pole sai temma ilmale todud?
- 8) Millal se sündis?
- 9) Kes on sedda keige essite teada sanud?

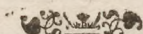

sammas wälial ollid öidses, 1) ja ilmutas üh-
 he tähhe läbbi targastele homiko maal et Ju-
 da kuningas olli siindinud, 2) nemmad tul-
 lid siis tedda kummardama. 3) Agga kun-
 ningas Herodes tahtis tedda hukkata, 4) se-
 pärrast piddi Jofep ja Maria Jummalala tässo
 järrele omma lapsokessaga Egiptusse male
 pöggennema ja seäl ollema kunni kuningas He-
 rodes sai ärrasurnud, siis tullid nemmad jälle
 taggasi. 5) Jesus ellas nüüd Neadsaretis
 omma wannematte jures, ja auustas neid kui
 lapse kohhus on. 6) Omma kabheteistküm-
 nema aasta sees näitis temma jubba üht suurt
 tarkust ülles, et ta läks pühha koia, ja rägis
 Jummalikkust asjades, et need sedda immeks
 pannid kes sedda kuulsid. 7) Ta jäi omma
 wannematte jures kunni ta 30 aastad wan-
 naks sai, siis laskis ta ennast ristida Joannes-
 sest ja hakkas õppetama. 8) Omma sõbbrat-

- 1) Kes pärrast sedda?
- 2) Mis nemmad teggid?
- 3) Mis kuningas Herodes teggi?
- 4) Kuhho läks siis Jesusse issa ning emma tem-
maga?
- 5) Kus ellas Jesus pärrast sedda?
- 6) Mis ta teggi kabheteistkümnea aasta sees?
- 7) Millal hakkas temma õppetama?
- 8) Kes olli temma seltsiks?

te seast wallitses ta ennast 12 wälja, 1) kedda Jüంగritteks ja pärrast sedda Apostlitteks hüdeti. 2) Nemmad ollid Jesusse sures, ni kaua kui ta ma peäle ellas, 3) agga 70 jüంగrid läkitas Jesus wälja õppetamas. 4) Jesus isse õppetas, ja temma õppetus olli armo, tarkus ja troosti täis: 5) temma õppetas, et inimisesed piddid tedda õnnisteggiaks uskus wasto wotma, meelt parrandama, ja Jesusse märto andmisse järrele ellama, kui nemmad tahtsid õnsaks saia. 6) Temma õppetust kinnitas temma Jummalikkude inimeteggude läbbi. 7) Ta teggi haiged terweks, ajas kurratid wälja, ärratas surnud ülles, ja teggi muud tähhed. 8) Temma olli senna kulelik ilma eksitusseta ja teggi keik Jummalata tahtmist meite assemel, et ta tahtis meite õnnistust sanna kuulmisse läbbi ärra tenida. 9) Temma ep otsind mitte au

- 1) Kuida neid hüdeti?
- 2) Kui kaua ollid nemmad Jesusse jure?
- 3) Kas Jesus ommal ajal üksi õppetas?
- 4) Kuidas olli Jesusse õppetus?
- 5) Mis ta õppetas?
- 6) Kuida teggi temma sedda tõeks, et temma õppetus olli Jummalata tahtmisse järrel?
- 7) Mis inimeleud teggi temma?
- 8) Mis teggi temma meite lunastamisse pärrast enne sedda et ta meite eest kannatas?
- 9) Kuidas olli temma meel?

ehf rikkust ehf head päwad ma = ilmas, waid innimeste meele parrandamist ja õnnistust.

1) Ta tahtis neile ikka head tehha, ja omma tassandusse, allandusse, kannatusse, sanna-
fuulmisse, armastusse ja armo läbbi neile õp-
petusse määrgiks olla. 2) Agga ommeti piddi

temma paljo wihha, teodamissed ja taggafiu-
samissed kandma, 3) agga ta trööstis ommad
Jüngrid tulles suure auu ja õnnistusjega.

4) Kui se tõsine Jummal teadis temmal kül
omma risti surma aega, sepärrast seadis wiim-
sel õsel pühha õhto sõma aega 5) temma surma

mällestusseks, 6) kannatas siis õlli mäel hin-
ge polest mitte hingede eest, ja pärrast sedda
ihho polest paljo piin ja hädda, ja surri risti pu

peäle ärra. 7) Keige selle kannatusse läbbi
wottis temma meite nuhtlus meie peält ärra,
mis meie jubba Aldami sees ollime ärrateninud.

8) Et Jesus isse õlli ilma süta, sedda naitis

1) Mis ta sowis?

2) Mis piddi temma ommade jüngrittega kannata-
tama?

3) Kuida trööstis temma ommad jüngrid?

4) Mis ta seadis enne kui ta ärra surri?

5) Miks se?

6) Mis ta siis kannatas?

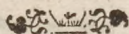
7) Mis saatis temma meile temma kannatamisse
läbbi?

8) Kas temma omma sü pärrast ka kannatas?

Jum-

Jummal suure tähte läbbi, mis ta taewa ja
 ma peäle teggi, kui Jesus ärra surri. 1)
 Kolmandamal päwal tousis Jesus jälle surnust
 üles, näitis ennast ommade jüngrittele, 2)
 ja käs kis, et nemmad piddid Ewangelium kei-
 ge ma ilmale kulutama; ja issa, poia ja pühha
 waimo nimmel ristima. 3) Nelli kümnen pä-
 wad ülestoussmis se pärrast läks ta nähtawal
 wisil taewa, 4) ja tootas et ta tahtis iggas aial
 näggematta wisil meite jures olla, ja wiimisel
 päwal jälle kui ma ilma lohto moistia nähtawal
 wisil tulla. 5) Kahheksa päwa pärrast sedda läl-
 kitas Jesus ommade jüngrittele pühha waimo
 taewast, et nemmad nüüd woiksid keige ma- il-
 ma keeled räkida, suured immeteggud tehha ja
 innimeste jüddant ärra woita. 6) Apostlid läl-
 sid keige ma ilma, kulutasid sedda õppetus Je-
 susse Kristusse ärralunastamisest, 7) ja paljo
 tuhhad Juda ja paggana rahwa seas said risti

- 1) Kas ta surma sees jäi?
- 2) Mis ta käs kis ommade jüngrittele?
- 3) Millal läks ta taewa?
- 4) Mis ta tootas kui ta taewa läks?
- 5) Mis Jesus teggi pärrast sedda et ta olli taewa
lâinud?
- 6) Mis nüüd Apostlid teggid?
- 7) Mis kasso sest tulli?

innimesteks. 1) Ka Jesusse wihha mees Saulus pöris Jesusse pole, 2) kui Jesus tedda tae-
wast hüdis, ja panni temma nimmi Paulus, ja
temma sai suureks risti õppetuse õppetajaks.
3) Need Apostlid Matteus ja Joannes, 4)
ja Markus ja Lukas Apostlide selimehhed on
Ewangeliummi ramatud kirjotanud. 5) Lu-
kas on Apostlide teud üles pannud. 6) Teised
Apostlid on epistli ramatud kirjotanud. 7) Nen-
de waewa eest ei olnud nendele ma-ilmast muud
ühtegi, kui hädä, tagga kiusatus ja wiim-
seks hirmus surm. 8) Reid tappeti Jesusse
nimme pärrast keik ärra, kui agga Joannes.
9) Kelli kümnen aastad Jesusse surma pä-
rast tallid Roma rahwas, kuidä Jesus sedda
oli enne kulumine, ja rikkusid Jerusalemi

- 1) Redda panneme keige annamiste tähhele nende
seas, kes risti innimesteks said?
- 2) Kuida se sündis?
- 3) Mis Apostlid on Ewangeliummi ramatud kir-
jotand?
- 4) Kes weel?
- 5) Mis kirjotas Lukas weel?
- 6) Mis on teised Apostlid kirjotanud?
- 7) Mis Apostlid nende waewa eest said?
- 8) Kas nemmad on keik Jesusse nimme pärrast ärra-
tappetud?
- 9) Mis Jüda rahwale sündis?

ma linna ärra: Juda rahwas said keige male ärra pillatud, ja ellawad siit sadik teiste rahwa seas sures waewas. 1) Wiimseks ilmutas Jesus Joannessele weel palju, 2) mis ta on omma ilmutamisse ramatus üles pannud, agga meie ei woi sedda mitte moista; 3) sedda nãme sest, et risti foggodus peab ma peale palju kannatama, agga et waggad risti innimesed peawad selle eest suure au ja õnnistusse õssalisseks sama, mis Jummal tahhaks keifile anda.

- 1) Kennele ilmutas Jesus weel wiimseks?
- 2) Kus se on ülespantud?
- 3) Mis õppime meie sest?

